

Aplicarea articolelor Convenției de Armistițiu pe teritoriul județului Timiș-Torontal (I)

This study is part of broader paper titled: “*Activity of the Commission for the Enforcement of the Truce Convention from September 1944 in Timiș-Torontal County*”, which describes the political and economic conditions as well as the difficulties faced by post-Second World War Romania, subsequent to the conclusion of the Truce Convention with the Soviet Union, on September 12th 1944. The paper analyzes the most important articles of the convention as well as the manner in which these have been enforced by the local authorities. At the same time, the paper attempts to give an accurate and objective account of the economic and political situation of Timiș-Torontal County without however making a comparison with the general situation at the national level. Since the expenses required for enforcing the Convention have not been accurately determined yet, the documents highlight just a fraction of such costs.

Key words: year 1944, armistice, The High Soviet Commandment, camp, repatriate.

În județul Timiș-Torontal se va trece la punerea în aplicare a condițiilor impuse de armistițiu. Ceea ce s-a întâmplat în acest județ nu este diferit de situațiile din alte județe ale țării. Totul trebuia aplicat astfel încât să nu perturbe activitatea Comisiei pentru Aplicarea Armistițiului, dar nici pe cea a autorităților centrale.

Inspectorul Regional de Poliție, Grigore Berescu, îl informează pe prefectul județului Timiș-Torontal, dr. M. Marcu, cu privire la o adresă din 22 septembrie 1944 a Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, în care se preciza discuția avută pe 21 septembrie 1944 între președintele Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, Ion Christu, cu colonelul Sidorov, ce lucra în numele Înaltului Comandament Sovietic. Se constata că, prin Art. 7 al Convenției, administrația civilă a fost restabilită și, prin Art. 10, necesitățile armatei sovietice urmează a fi satisfăcute de România.¹

Referitor la Art. 15: „Guvernul român se obligă să dizolve imediat toate organizațiile pro-hitleriste de tip fascist aflate pe teritoriul românesc, atât cele politice, militare sau paramilitare, cât și orice alte organizații care duc propagandă ostilă Națiunilor Unite și, în special, Uniunii Sovietice, nepermițând, în viitor, existența unor organizații de acest fel”, sunt menționate criteriile ce defineau o grupare pro-hitleristă, acestea fiind: din punct de vedere al scopului declarat, prin actele constitutive, din punct de vedere al persoanelor fizice care fac parte din comitetele de conducere, din punct de vedere al activității politice desfășurate în perioada 1 septembrie 1939-23 august 1944. În urma acestui articol, este dizolvat Grupul Etnic German, prin Legea nr. 485 din 7 octombrie 1944.²

Încă din data de 26 august 1944, Inspectoratul de Jandarmi Timișoara trimite un ordin, venit de la șeful Marelui Stat Major, către Legiunea de Jandarmi Timiș-Torontal, prin care se comunică să se ia imediat măsuri față de germanii care au o atitudine brutală, față de toți conducătorii Grupului Etnic German din țară, precum și față de toți cei care pot organiza rezistența populației săsești sau șvăbești din Transilvania. La fel se întâmplă și cu conducătorii minorităților maghiare. Acest ordin a avut o mare importanță, deoarece se va repeta a doua zi.³

Autoritățile s-au mișcat repede pentru a duce la îndeplinire ordinele primite și, astfel, la data de 6 septembrie 1944, Prefectura județului Timiș-Torontal trimite către Ministerul Afacerilor Interne o notă ce conținea mențiunea „secret”, prin care înaintează două tabele cu persoanele de origine etnică maghiară care au fost arestate de Chestura Poliției Municipiului Timișoara și de Legiunea de Jandarmi Timiș-Torontal. Se menționează faptul că nicio arestare nu s-a efectuat din ordinul Prefecturii, toți deținuții au fost trimiși, pe 3 septembrie, în lagărul

¹A.N.D.J.T., *Comisia pentru Aplicarea Convenției de Armistițiu, 1944-1948*, dosar 9/1945, f. 20.

² Idem, dosar 2/1944, f. 49.

³ Idem, dosar 3/1944, f. 3.

de la Craiova. Ministerul Afacerilor Interne trebuie să dea ordin direct lagărului de la Craiova pentru eliberarea și trimiterea lor la domiciliu.⁴

Deoarece România se afla în război cu Ungaria, ministrul Afacerilor Interne, generalul Aldea, trimite, la 8 septembrie 1944, către Prefectura județului Timiș-Torontal, o notă prin care trebuiau luate o serie de măsuri, ca urmare a stării de război: toți cetățenii străini de origine etnică maghiară, bărbați și femei, vor fi arestați și apoi trimiși la Poliție sau la posturile de jandarmi; li se vor confisca toate armele; cei periculoși vor fi reținuți și internați în lagăre, acestea luând ființă câte unul pe județ; cei eliberați aveau nevoie de o adeverință din care să reiasă că s-au prezentat la Poliție; Prefectura avea sarcina de a raporta zilnic, numeric și nominal, la Subsecretariatul de Stat al Poliției, persoanele care au fost reținute, pe categorii de profesioniști.⁵

La 11 septembrie 1944 ordinul circular numărul 44.146, trimis de către Inspectoratul General al Jandarmeriei, Direcția Siguranței și Ordinii Publice, către Inspectoratele de Jandarmi și Legiunile Teritoriale se referă la măsurile ce trebuiau luate contra germanilor și ungarilor aflați în țară după data de 23 august 1944. După terminarea operațiunii, se înaintează o situație nominală a tuturor persoanelor internate pe teritoriul Inspectoratului. Tabelele trebuiau să cuprindă: numărul curent, numele și prenumele, localitatea unde a avut domiciliul anterior internării, de când este în țară, dacă are pașaport, data internării și motivul pentru care a fost internat. Se va raporta și data și felul cum au fost predați lagărului de la Târgu Jiu.⁶

În urma acestei circulare au fost arestați germanii periculoși și au fost internați în lagărul de la Târgu Jiu; conducătorul Grupului Etnic German, Andreas Schmidt, împreună cu principalii săi colaboratori și cu membrii importanți; conducătorii formațiunilor paramilitare ale tinerilor germani; conducătorii formațiunilor „Hitler-Jugend”; tinerii de origine etnică germană, cetățenii români care au fost înrolați în unitățile militare germane SS sau ale armatei regulate. Din cadrul Grupului Etnic Maghiar au fost arestați conducătorii comandamentului și membrii acestuia. Se precizează ca, la triere, să nu se țină cont de reclamațiile anonime sau de tendințele de răzbunare.⁷

La 14 septembrie 1944 prefectul județului Timiș-Torontal, generalul C. Deliceanu, trimite o telegramă-fulger către Ministerul Afacerilor Interne, raportând că, pe teritoriul Timișoarei, au fost arestați 13 supuși de origine etnică maghiară și o persoană ce dezertase din armata maghiară. Încă din data de 26 august au fost arestați 21 de cetățeni români de origine etnică maghiară din localitate și au fost trimiși la lagărul de la Craiova.⁸

Se observă faptul că, până la jumătatea lunii septembrie, toți cei arestați au fost trimiși în lagăre ce nu se aflau pe teritoriul județului Timiș-Torontal. Prefectura județului Timiș-Torontal trimite către Legiunea de Jandarmi o notă prin care cere ca, până la data de 11 septembrie, să propună locul unde trebuie să ia ființă lagărul, conform Ordinului Ministerului Afacerilor Interne nr. 2967 din 8 septembrie 1944.⁹

La data de 22 septembrie această problemă nu-și găsisese rezolvarea, deoarece Chestura Poliției Municipiului Timișoara solicită Prefecturii județului Timiș-Torontal ajutorul pentru trimiterea etnicilor germani în lagărul de la Târgu Jiu, deoarece nu are mijloacele necesare și nici posibilitatea de a-i reține mai departe. Acest ordin are și o anexă, care cuprinde numele celor arestați, vârsta acestora (între 3-82 ani) și diverse meserii.¹⁰

⁴ *Ibidem*, f. 13.

⁵ *Ibidem*, f. 19.

⁶ *Ibidem*, f. 20.

⁷ *Ibidem*, f. 20.

⁸ *Ibidem*, f. 25.

⁹ *Ibidem*, f. 28.

¹⁰ *Ibidem*, f. 32.

Printre cei internați în lagărul de la Târgu Jiu, amintiți într-un tabel nominal întocmit de Prefectura județului Timiș-Torontal, Serviciul Administrativ, cu cetățenii români de origine maghiară, se numără: Szűcs Ana, casnică; Kuban Andrei, ziarist; Burford Francisc, pensionar; dr. Irzay Ferdinand, medic; dr. Fodor Iosif, preot; Becski Ștefan, inginer; Kadar Ștefan, avocat.¹¹

Pe lângă acest tabel, se mai găsește unul, dar conține nume ale etnicilor germani: Niesl, chelner; Sauer Ana, casnică; Hirsch Ioan, tâmplar; Kaiser Valentin, cârciumar; Haupt Nicolae, ziarist; Jagel Oscar, profesor; Rus Adam, ajutor primar.¹²

Situația existenței unui lagăr în județul Timiș-Torontal va fi rezolvată până la data de 10 octombrie 1944, acest lucru îl aflăm dintr-un tabel nominal al Prefecturii județului Timiș-Torontal cu supușii germani internați în lagărul deținuților politic din Ictar, județul Timiș-Torontal.¹³

Potrivit Art.3: „Guvernul și Înalțul Comandament al României le vor asigura forțelor sovietice și celorlalți aliați înlesniri pentru libera lor mișcare pe teritoriul României, în orice direcție, dacă este cerut de către situația militară, Guvernul și Înalțul Comandament al României acordând orice concurs posibil pentru o astfel de mișcare, prin mijloacele lor proprii de comunicație și pe cheltuiala lor, pe pământ, pe apă și în aer”; în acest sens, Prefectura Timiș-Torontal va face tot posibilul pentru a duce la îndeplinire prevederile acestui articol.

Ministrul Afacerilor Interne, directorul general Glod, trimite Prefecturii Timiș-Torontal o notă telefonică prin care cere ca, în conformitate cu Art. 3 din Convenție, să fie puși la dispoziția organelor C.F.R. de pe teritoriul județului, zilnic, 2600 de muncitori, începând cu data de 1 noiembrie 1944. Ca răspuns la această notă telefonică, prefectul dr. Iuliu Ionescu trimite preturilor plășilor ordin pentru a duce la îndeplinire această notă telefonică.¹⁴

Prefectura județului, secția MONT face un referat în 12 noiembrie 1944 în care precizează că s-au găsit muncitori pentru a repara gările din județ, muncitorii provenind din rândul populației maghiare și germane. Dar situația din teritoriu era alta, de exemplu Pretura Plășii Jimbolia trimite către Prefectură un act prin care arată că a îndeplinit ordinul primit, dar că mulți etnici germani și maghiari fie au fost închiși în lagăr, fie au plecat.¹⁵

Pretorul de la Sânnicolau va trimite o listă cu cei pe care-i pune la dispoziția Prefecturii: un număr de 5 zidari, 5 tâmplari și 40 de muncitori necalificați.¹⁶

Din localitatea Comloșu Mare un număr de 18 persoane sunt trimise pentru a ajuta la lucrări, dar aceștia, fiind de etnie germană sau maghiară, sunt luați la concentrare și înlocuiți de români sau sârbi, care erau plătiți.¹⁷

În darea de seamă din 29 decembrie 1945 Pretura Plășii Lipova anunța Prefectura că ceea ce s-a prestat în contul Art. 3 din Convenția de Armistițiu în intervalul 28 noiembrie 1945-decembrie 1945 s-a pus la dispoziția sovieticilor: cazarma din orașul Lipova și 1059 imobile particulare, plus un castel din comuna Neudorf, în valoare de 311.000 lei.¹⁸

În Timișoara au fost puse la dispoziția armatei sovietice în contul Art. 3 următoarele imobile, în luna februarie 1946: Școala Primară de Băieți Nr. 6, Cazematele Serviciului Tehnic, Orfelinatul Comunal, Depozitul de materiale și Școala de Copii Mici Numărul 12.¹⁹

¹¹*Ibidem*, f. 42.

¹²*Ibidem*, f. 44.

¹³*Ibidem*, f. 45.

¹⁴ Idem, dosar 4/1944, f. 16.

¹⁵ *Ibidem*, f. 30.

¹⁶ *Ibidem*, f. 54.

¹⁷ *Ibidem*, f. 58.

¹⁸ Idem, dosar 6/1946, f. 3.

¹⁹ *Ibidem*, f. 77.

Din data de 23 august 1944 până la 28 februarie 1946, la dispoziția armatei sovietice s-au pus, în Timișoara, un număr de 47 de imobile, dintre care: 29 de școli, 2 spitale, la care se adaugă cazemate, orfelinate, depozite și cantoane.²⁰

În județul Timiș-Torontal, referitor la Art. 5: „Guvernul României și Înalțul Comandament al României vor preda imediat Înalțului Comandament Aliat, pentru înapoierea în țara lor, pe toți prizonierii de război sovietici și aliați, aflați în mâinile lor, precum și pe toți cetățenii internați și pe cei aduși cu sila în România. Din momentul semnării condițiilor de pace și până la repatriere, Guvernul și Înalțul Comandament Român se obligă să asigure, pe socoteala sa, tuturor prizonierilor de război sovietici și aliați, precum și cetățenilor internați sau aduși cu sila, persoanelor strămutate și refugiaților hrana potrivită, îmbrăcăminte și asistență medicală, conform cu cerințele sanitare, cum și mijloacele de transport pentru reîntoarcerea acestor persoane în țara lor proprie”, s-a înființat, la 4 noiembrie 1944, prin decizia Prefecturii, un birou special pentru repatrierea cetățenilor sovietici, dar a fost înființat temporar. Acesta era format din: Gheorghe Gaspar, avocat; Liviu Pop, șef birou; P. Magdin, subșef de birou; Liubovi Popovici-Văleanu, impegată; Elena Munteanu, impegată; Maria Constantinescu, impegată; Ana Seceleanu, dactilografă șefă; Maria Drăgan, dactilografă; Pavel Sebestzen, contabil; Gheorghe Ieli, ajutor contabil. În țară exista un Serviciu Special în acest scop.²¹

Pentru repatrierea sovieticilor, Prefectura județului Timiș-Torontal va constitui o comisie pentru organizarea, coordonarea și îndrumarea procurării materiilor prime, cât și pentru transformarea lor în articole de îmbrăcăminte și încălțăminte, ca urmare a insistenței locotenent-colonelului Saura Ivan Vasiliievici, delegat sovietic din Comisia Interaliată de Control a Repatrierii Cetățenilor Sovietici.²²

Prefectura trimite, la 6 octombrie 1944, două ordine telegrafice cu numerele 3282 și 3172, prin care se dispune ca cetățenii aliați care cer repatrierea să aibă dreptul la hrană, îmbrăcăminte, mijloc de transport. Pentru acest lucru, Ministerul Afacerilor de Interne a pus la dispoziția Prefecturii suma de 250.000 de lei, la care se adaugă 750.000 de lei destinați acestor cheltuieli.²³

Tot la aceeași dată, Prefectura primește de la Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Special pentru Repatriații Aliați, un ordin prin care se cerea identificarea persoanelor sovietice care doreau repatrierea:

- înscrierea se făcea, în comune, la posturile de jandarmi, iar pe teritoriul urban, la polițiile locale;
- acest ordin îi privea pe cetățenii aduși cu forța în România de pe teritoriile Națiunilor Unite, pe cetățenii Națiunilor Unite care se aflau pe teritoriul României la începerea războiului și pe refugiații în România de pe teritoriul Națiunilor Unite;
- înscrierea era însoțită și de actele doveditoare;
- erau întocmite tabele, acestea erau verificate de o comisie compusă din subprefectul județului, comandantul regiunii și șeful poliției locale;
- după verificare, li se eliberau adeverințe, despre care va fi înștiințat Serviciul Special pentru Repatriații Aliați până la data de 25 octombrie 1944;
- toate operațiunile în legătură cu plecarea din orașele de colectare nu vor dura mai mult de 10 zile, perioadă în care va fi asigurată masa și îmbrăcăminte;
- haine primeau cei care nu aveau sau cei care nu le mai puteau utiliza;
- li se acorda asistență medicală gratuită;

²⁰ *Ibidem*, f. 78.

²¹ *Idem*, dosar 2/1944, f. 65.

²² *Ibidem*, f. 69.

²³ *Idem*, dosar 5/1944-1947, f. 2.

– transportul se va face cu vagoane de clasa a III-a, puse la dispoziție de Direcțiunea Generală a Căilor Ferate, în contul Ministerului Afacerilor Interne, iar itinerariul se va întocmi de comun acord cu Direcțiunea Mișcării și a Delegatului Marelui Stat Major;

– pentru a se cunoaște cheltuielile pentru fiecare repatriat în parte, acesta va completa o fișă individuală.²⁴

La data de 9 noiembrie 1944 Serviciul Financiar Județean Timiș pentru Timișoara arată că există un număr de 86 de persoane care doresc repatrierea și pentru care se va plăti diferit: pentru mediul urban câte 500 de lei pe zi pentru un adult și un copil de la 8 ani în sus și câte 250 de lei pe zi pentru un copil sub 8 ani. Pentru mediul rural sumele vor fi de câte 350 de lei pe zi pentru un adult și un copil de la 8 ani în sus și jumătate pentru un copil sub 8 ani.²⁵

Numărul celor care doresc să fie repatriați crește, astfel, până la 1 decembrie 1944, la 350 de persoane sovietice, conform Serviciului Special pentru Repatrieri, care a transmis Prefecturii să pregătească vagoane pentru transportul acestora.²⁶

Pe lângă sovieticii care trebuiau repatriați s-au aflat și cei din Basarabia și Bucovina. Baza juridică a repatrierii basarabenilor sau a nord-bucoveninilor o reprezenta un Decret din 8 martie 1941, prin care cetățenii acestor provincii românești au fost declarați „cetățeni sovietici”. Un alineat din acest al cincilea articol din Convenția de Armistițiu era dedicat costurilor prilejuite de repatrieri, care urmau a fi suportate, aproape în întregime, de statul român. Aici, sovieticii au făcut „o concesie” autorităților noastre, în sensul că „(...) nu beneficiază de ajutoare bănești pentru hrană și îmbrăcăminte cetățenii sovietici sosiți în România înainte de 27 iunie 1940, dar care doresc totuși să se repatrieze în U.R.S.S.”²⁷

Prețul acestei adevărate extrădări făcute cu complicitatea autorităților românești și, în special, a comuniștilor din delegația de la Moscova a fost enorm, secătuiind și mai mult finanțele țării, și așa șubrezite din cauza economiei aruncate în aer de război. Pretențiile sovietice au avut un rol determinant și asupra inflației care explodase. Depășind, oarecum, prevederile Art. 5, autoritățile de la București au căzut la un soi de înțelegere cu generalul Vinogradov, șeful Comisiei Aliate de Control de la București, care „(...) a promis Comisiunii Române de Aplicare a Armistițiului că niciun originar din Basarabia și Bucovina de Nord nu va mai fi expedit [până când] numeroșii învățători și profesori care au rămas în Basarabia în anul 1940 nu vor fi ridicați și expatriați în România”²⁸.

Au existat cazuri în care nu toți „cetățenii sovietici” au vrut să părăsească așa de ușor teritoriul României, foarte mulți fugind unde au văzut cu ochii după ce, evident, și-au încasat drepturile bănești.

Prefectura Timiș-Torontal cerea „(...) urmărirea și arestarea unui număr de 65 de cetățeni sovietici care și-au încasat sumele necesare pentru hrană și îmbrăcăminte, dispărând din județul nostru”. S-au înregistrat și numeroase cazuri de reținere abuzivă a cetățenilor români „adevărați” și de trimitere a acestora în U.R.S.S., fără să fi fost originari din Basarabia sau Bucovina de Nord, ori care nu se încadrau în niciun alineat al Art. 5, dar care s-au aflat la momentul nepotrivit și locul nepotrivit în calea hingherilor rușilor, jandarmii și polițiștii români.²⁹

Procedura de repatriere era următoarea: identificarea cetățenilor pasibili de repatriere aflați pe teritoriul județului; aducerea lor în orașul de reședință; cazarea acestora la hotel; prezentarea în fața Comisiei Mixte; completarea unei declarații prin care cetățeanul putea opta,

²⁴ *Ibidem*, f. 222.

²⁵ *Ibidem*, f. 4.

²⁶ *Ibidem*, f. 6.

²⁷ Paul Zahariuc, *Repatrierea basarabenilor fugiți în județul Vaslui*, în „Timpul. md”, 17 septembrie 2009, p. 1.

²⁸ *Ibidem*, p. 2.

²⁹ *Idem*, dosar 5/1944-1947, f. 23.

teoretic, pentru rămânerea în România sau pentru repatriere; predarea actelor de identitate (unde existau); eliberarea unei adeverințe de repatriat.

Doar teoretic chestionații puteau opta pentru rămânerea în România dar, practic, cine ajungea în fața acestor adevărați inchiזורi medievali avea soarta pecetluită. Prin urmare, cetățeanul X intra la comisie „român” și, când, peste câteva minute, ieșea cu adeverința în mână, era declarat de „competenta” comisie „cetățean sovietic”. Declarația cuprindea câmpuri ce trebuiau completate de către cetățeanul adus în fața comisiei: numele și prenumele; cetățenia pentru care optează; locul și data nașterii; ultimul domiciliu avut în U.R.S.S.; ocupația; localitatea în care vrea să se repatrieze; motivul pentru care a venit în România și data sosirii; unde a locuit în România; ce ocupație a avut; de cine a fost întreținut; documentele de identitate pe care le depune.

După toate acestea i se elibera o „adeverință de repatriere”. Interesant și tulburător este faptul că marea majoritate a celor chestionați se declarau „cetățeni români” sau „moldoveni”, iar pe adeverințe apar ca fiind „cetățeni sovietici” sau chiar „ruși”. Trebuie adăugat faptul, deloc de neglijat, că aceste hârtii erau completate de vreun membru al comisiei, deoarece se poate constata o flagrantă neasemănare între caligrafia folosită la semnătură și la textul propriu-zis.³⁰

Începuse o adevărată vânătoare a cetățenilor sovietici, iar pentru a potoli, întrucâtva, această vânătoare de oameni, Ministerul Afacerilor Interne a fost nevoit ca, în repetate rânduri, să emită adrese și ordine circulare pentru a-și tempera subordonații din teritoriu. Astfel, ordinul circular nr. 172.750/12 iulie 1945, semnat „pentru” ministrul de Interne de M. Moșoiu, suna așa: „(...) se aduce la cunoștință că cetățenii români care au primit indemnizațiile de hrană și îmbrăcăminte, deoarece au fost greșit considerați cetățeni sovietici, trimiși în U.R.S.S., iar de acolo repatriați în țară, nu pot fi urmăriți pentru restituirea sumelor”³¹.

Sumele de bani la care face referire ordinul reprezintă cele plătite falșilor „repatriați sovietici” în contul hranei și al îmbrăcăminte. O adresă din 27 august 1945 a aceluiași minister păstorit de Teohari Georgescu spune că, din informațiile primite, în ciuda ordinului citat, „(...) organele românești de poliție și jandarmerie au arestat și urmează să aresteze cetățeni români și persoane ce, eventual, ar putea intra sub prevederile articolului 5 din Convenția de Armistițiu. (...) sub nicio formă nu este îngăduit vreunei autorități românești să emită vreun ordin de urmărire sau arestare împotriva cetățenilor români sovietici sau chiar a persoanelor ce, eventual, ar putea cădea sub incidența articolului 5 din Convenția de Armistițiu”³².

În continuarea acestei adrese, același minister, din precauție, admite „excepțiile” următoare: „(...) dacă autoritățile provinciale primesc, totuși, ordine emanând de la delegații sovietici locali, acestora li se va da urmărire numai în cazul în care ordinul este scris și nominal”. Aceste hârtii sosite de la Ministerul Afacerilor Interne nu aveau nicio valoare, odată ce, conform documentelor vremii, oficialii sovietici nu le-au respectat. Răzbunarea pregătită românilor din stânga Prutului, numai pentru simplul fapt că au fugit din calea urgiei războiului, trebuia să fie radicală, așa cum s-a procedat și cu tătarii din Crimeea.³³

Apar și probleme în îndeplinirea prevederilor acestui articol. La 9 noiembrie 1944 Ministerul Afacerilor Interne cerea socoteală Prefecturii Timiș-Torontal pentru cei 205 repatriați care nu au beneficiat de drepturile lor bănești. Tot felul de neînțelegeri apar pe parcursul repatrierii. În comunele Sânpetru German și Saravale cetățenilor repatriați li s-a cerut o sumă de bani în valoare de 10.000 de lei, respectiv 20.000 de lei pentru a fi duși la gară. Prefectul îi trimite, la 5 ianuarie 1945, o telegramă pretorului pentru a vedea cine a făcut acest lucru.³⁴

³⁰ Paul Zahariuc, *op. cit.*, în „Timpul.md”, 29 octombrie 2009, p. 5.

³¹ *Ibidem*, p. 6.

³² *Ibidem*, p. 7.

³³ *Ibidem*, p. 8.

³⁴ Idem, dosar 5/1944-1947, f. 25.

De banii primiți de la Ministerul Afacerilor Interne vor beneficia repatriații și pentru altceva decât pentru ceea ce erau destinați. De exemplu, Serviciul Special pentru repatrieri primește, în data de 10 ianuarie 1945, de la Prefectul de Timiș-Torontal, informația că delegatul Comisiunii sovietice pentru repatrieri din Timișoara a aprobat ca Decuseară Theodor, profesor universitar, înscris pentru repatriere și fiind suferind, să fie internat 30 de zile la Băile Herculane și tratamentul să fie plătit din fondul special pentru Art. 5 al Convenției.³⁵

Până la data de 24 ianuarie 1945 se reîntorseseră în U.R.S.S. din România un număr de 56.882 de cetățeni sovietici.³⁶

La data de 14 mai Serviciul Financiar a făcut o recapitulare cu ceea ce s-a cheltuit pentru repatriere:

- Alocații în bani pentru hrană în valoare de 32.791.000 de lei
- Alocații în bani pentru îmbrăcăminte – 200.094.000 lei
- Diurnele împuternicitului Comisiei Aliate de Control și ale colaboratorilor săi pentru însoțirea trenurilor cu repatriați – 280.000 lei
- Diurnele patrulelor de jandarmi care însoțeau trenurile – 77.280 lei
- Medicamente pentru tratamentul cetățenilor sovietici – 240.917 lei
- Costul truselor sanitare date pentru însoțirea trenurilor – 1.534.605 lei
- Costul hotelurilor rechiziționate pentru cazarea cetățenilor sovietici – 4.212.478 lei
- Transportul bagajelor – 190.000 lei³⁷.

Firmele private din județ primesc un ordin de la Prefectura județului Timiș-Torontal, la data de 19 decembrie 1944, prin care li se cere să îndeplinească Art. 5 din Convenție, făcând îmbrăcăminte pentru repatriați. A existat un număr de 18 croitori care vor lucra pentru repatriații ruși, printre aceștia se numără: Hass Herman, Keppler II, Doina, Marion, Taxel.³⁸

În data de 22 noiembrie 1944 toți cei care aveau restaurante și cafenele vor fi convocați în cabinetul vice-primarului dr. Ciorman și li se va cere să pună la dispoziția repatriaților un meniu. Primeau, în schimb, 500 de lei pe zi pentru adulți și 250 de lei pe zi pentru copiii sub 9 ani. Au existat un număr de 23 de restaurante care aveau să pună la dispoziția repatriaților un meniu.³⁹

În referatul nr. 1195 din data de 9 februarie 1945 se menționează că, pentru achiziționarea materialelor necesare confecționării îmbrăcăminte și încălțăminte pentru cetățenii ruși, s-a înființat o comisie ad-hoc pe lângă Camera de Comerț și Industrie, compusă din: prim-secretarul Camerei, inspectorul industrial, delegatul Prefecturii, un procuror, delegatul Primăriei și un delegat al Chesturii.⁴⁰

Pentru a se putea duce la îndeplinire Art. 5 al Convenției se iau măsuri să se blocheze mărfurile la firmele ce aparțineau Camerei de Comerț și Industrie.⁴¹

Biroul pentru aplicarea Armistițiului, din cadrul Prefecturii județului Timiș-Torontal, trimite, ca răspuns la ordinul telegrafic nr. 4552 din 11 decembrie 1945, în 3 ianuarie 1946, un tabel către Serviciul Special pentru Repatrierea Aliatilor, prin care arăta sumele plătite pentru repatriere și numărul repatriaților:

³⁵*Ibidem*, f. 30.

³⁶ „Luptătorul bănățean”, 31 ianuarie 1945, p. 5.

³⁷ A.N.D.J.T., *Comisia pentru aplicarea Convenției de Armistițiu, 1944-1948*, dosar 5/1944-1947, f. 60.

³⁸ *Ibidem*, f. 77.

³⁹ *Ibidem*, f. 68.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 175.

⁴¹ *Ibidem*, f. 216.

- În perioada 12 sept. 1944-11 oct. 1944 nu a existat niciun repatriat
- În perioada 12 oct. 1944-11 nov. 1944 s-a cheltuit suma de 45.000 de lei, dar nu a fost nimeni repatriat
- În perioada 12 nov. 1944-11 dec. 1944 s-a cheltuit suma de 81.150.498 de lei pentru un număr de 437 de repatriați
- În perioada 12 dec. 1944-11 ian. 1945 s-a cheltuit suma de 81.844.700 de lei pentru un număr de 1023 de repatriați
- În perioada 12 ian. 1945-11 feb. 1945 s-a cheltuit suma de 47.145.340 de lei pentru un număr de 415 repatriați
- În perioada 12 feb. 1945-11 mar. 1945 s-a cheltuit suma de 37.647.049 lei pentru un număr de 549 de repatriați
- În perioada 12 mar. 1945-11 apr. 1945 s-a cheltuit suma de 61.217.415 lei pentru un număr de 277 de repatriați
- În perioada 12 apr. 1945-11 mai 1945 s-a cheltuit suma de 26.961.452 lei pentru un număr de 316 repatriați
- În perioada 12 mai-11 iun. 1945 s-a cheltuit suma de 14.021.327 de lei pentru un număr de 96 de repatriați
- În perioada 12 iun.-11 iul. 1945 s-a cheltuit suma de 9.473.540 de lei pentru un număr de 24 de repatriați
- În perioada 12 iul.-11 aug. 1945 s-a cheltuit suma de 4.245.200 de lei pentru un număr de 19 repatriați
- În perioada 12 aug.-12 sept. 1945 s-a cheltuit suma de 2.792.969 de lei pentru un număr de 3 repatriați.⁴²

Biroul Financiar pentru aplicarea Armistițiului, din cadrul Prefecturii Timiș-Torontal, întocmește un tabel, prin care arată că, în perioada 12 septembrie 1945-31 martie 1947, pentru repatrierea cetățenilor sovietici s-a cheltuit suma de 376.303.063 de lei.⁴³

Convenția de Armistițiu a fost, mai degrabă, un dictat pe seama României decât un simplu act ce ar fi trebuit să reglementeze raporturile militare dintre două sau mai multe puteri angrenate într-un conflict deschis.

Loredana TĂNASIE

BIBLIOGRAFIE:

IZVOARE

- a) Arhivă
A.N.D.J.T., Fond Comisia pentru aplicarea Convenției de Armistițiu, 1944-1948
- b) Presă
„Luptătorul bănățean”, 1945
„Timpul”, 2009

⁴²*Ibidem*, f. 267.

⁴³*Ibidem*, f. 273.